

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

Metodologia d'ensenyança de la música a alumnat amb deficiència visual a l'aula

Laura Chamarro Garrido

Grau en educació primària

Any acadèmic 2014-15

DNI de l'alumne: 43182600P

Treball tutelat per Arnau Reynés Florit

Departament de Música

L'autor autoritza l'accés públic a aquest Treball de Fi de Grau.

Paraules clau del treball:

Metodologia, aula, deficiència visual, lectoescriptura, educació musical

Resum/Abstract

Aquest projecte es basa en la realització d'una recerca d'informació sobre l'ensenyança de la música a alumnat amb deficiència visual, per tal de poder crear una metodologia teòrica per a dur a terme aquesta àrea.

A aquest es podrà observar diferents resum d'idees claus de diversos articles, lectures i altres projectes sobre el tema a tractar a part de parlar de metodologies de l'ensenyança de la música generals. La meva intenció es crear una espècie de metodologia/guia per als mestres que tinguin alumnat amb deficiència visual a classe per tal d'aconseguir una inclusió total d'aquest dins el grup/classe.

This project is based on a information research about teaching music to students with visual impairment, in order to create a theoretical methodology to carry out this area.

In this summary you will see several summary of various articles, readings and other projects on the topic to discuss methods of teaching music. My intention is to create a kind of methodology / guide for teachers who have students with visual impairment in class in order to achieve full inclusion in this group / class.

Key words

Methodology, classroom, visual impairment, literacy, musical education

Índex

	Pàgines
Introducció	4
Objectius	5 – 6
Metodologia utilitzada per desenvolupar el treball	7
Estructura i desenvolupament dels continguts	8 – 34
Conclusions	35
Referències bibliogràfiques	36
Annexos	37 – 45

Introducció

La meva intenció amb aquest projecte és crear una metodologia per alumnat amb deficiència visual a l'aula de música.

Actualment ens trobem a un moment socio-educatiu en constant evolució i que lluita per la inclusió, per això, es necessari crear noves metodologies que s'adaptin a aquest fet per tal d'aconseguir que, evolució i canvi vagin agafats de la mà. És important per aquesta inclusió crear noves metodologies adaptades a aquesta època, sobretot en el marc de l'educació, ja que es on tot comença.

En el meu cas, vull elaborar una metodologia musical inclusiva per alumnat amb deficiència visual, ja que considero, després de 3 pràcticums on un d'ells ha estat específicament musical, que a l'aula, no es té cap metodologia amb una bona base i bons recursos per poder incloure positivament aquests alumnes.

Per tal d'aconseguir això, considero que és molt important fer una bona recerca de metodologies existents i omplir-me d'elles per tal d'aprendre d'allò que em pareix eficaç dins l'aula i allò que podria adaptar fent una variant, per així, poder crear la meva pròpia metodologia partint d'una font d'informació diversa.

Per dur a terme aquesta metodologia, no només em centraré en estudis realitzats sobre aquest tema, sino que també, sobre metodologies de l'ensenyança de la música en general, ja que d'aquesta manera tindré una ampli coneixement per poder desenvolupar aquest projecte tenint en conte dos caires, un específic per a alumnat amb discapacitat visual per poder aprendre tècniques que siguin favorables per a ells, i un altre més genèric per poder incloure aquestes tècniques dins una metodologia d'aprenentatge general, transformant-la, d'aquesta manera, en una específica.

Objectius

General:

- Elaborar una metodologia per millorar l'ensenyança de la música a l'aula a alumnat amb deficiència visual.

Específics:

- Fer una recerca exhaustiva sobre aquest tema.
- Fer una recerca sobre metodologies d'ensenyança de la música.
- Dur a terme una entrevista a una mestra especialitzada en alumnat amb deficiència visual.
- Aprendre molta varietat de metodologies d'aquest tipus.
- Informar-me de l'evolució sobre aquest fet al llarg dels anys.
- Treballar a partir dels límits que té una aula.

Justificació:

M'he proposat aquest objectius per desenvolupar el meu projecte perquè considero que per dur a terme una metodologia pròpia sobre un tema és summament important no només fer una recerca d'informació i tenir algun cas real, sino també esser capaç de sintetitzar tota la informació i fer comparacions des de diferents punts de vista.

Com a objectiu general he elegit aquest perquè reflecteix exactament el que vull aconseguir amb el projecte i és la base d'aquest.

En quant als objectius específics:

- El primer i el segon objectiu van units, ja que ambdós són un pilar clau del desenvolupament del projecte, tot i que en un la informació és específica d'aquest tema, i l'altra més generalitzada a l'àmbit de la música per a poder crear una metodologia completa.
- El tercer objectiu és també molt important per donar al projecte un caire d'experiència duta a la pràctica sobre metodologies aplicades amb èxit i d'aquesta forma poder tenir una perspectiva que faci que sigui més viable dur a la pràctica la metodologia creada.
- En quant al quart objectiu, tenir una bona base de coneixement sobre el que es vol treballar es primordial per poder dur a terme un bon projecte.

- Al cinquè objectiu passa una cosa similar que al quart, és sabut que fa relativament poc que s'estan desenvolupant teories d'aprenentatge específiques per aconseguir un ensenyament inclusiu i per tant, tenir en comte totes les necessitats educatives especials.
- El sisè, també és un dels pilars importants del treball ja que, sense aquest, seria molt difícil aconseguir fer un projecte que es pugui dur a la pràctica.

En conclusió, considero que l'elecció dels objectius és bastant encertada i que complir-los farà possible la creació d'una bona metodologia per a l'ensenyança de la música a alumnat amb deficiència visual.

Metodologia utilitzada per desenvolupar el treball

Per dur a terme aquest projecte he emprat una metodologia basada en la investigació i contrastació de resultats obtinguts d'aquesta.

Les passes que he dut a terme són les següents:

1. Recerca d'estudis específics sobre l'ensenyança de música a alumnat amb discapacitat visual.
2. Lectura de tota la informació obtinguda.
3. Entrevista a una mestra d'educació primària, amb experiència en l'ensenyança de la música a alumnat amb discapacitat visual.
4. Creació d'un document amb els principis de cada una de les teories i dels resultats obtinguts de l'entrevista..
5. Conclusions extretes dels principis i l'entrevista.
6. Recerca d'estudis sobre metodologies d'ensenyança a l'aula.
7. Lectura de tota la informació obtinguda.
8. Creació d'un document amb les diferents metodologies.
9. Conclusions de les metodologies.
10. Elaboració final de la metodologia.

Estructura i desenvolupament dels continguts

Document amb les idees principals de cada una de les teories.

Heredia, A. A. (1996). El proceso de enseñanza-aprendizaje en educandos ciegos y deficientes visuales en el área de educación artística (musical). Congreso estatal sobre prestación de servicios para personas ciegas y deficientes visuales: Madrid, Septiembre 1994 (pp. 103-105). ONCE.

He elegit aquesta lectura ja que fa referència a la música per a alumnat amb discapacitat visual.

Primer comença fent una explicació dels beneficis de la música a la vida, i la importància d'aquesta des de la infantesa. Una frase que m'ha agradat molt d'aquest apartat és:

“Más aún, en la opinión de eminentes psiquiatras y psicoterapeutas, la música posee unos valores terapéuticos innegables. Cuando un niño hace ritmo o canta, formando parte del grupo, está viviendo experiencias auditivas y quinestésicas que, con seguridad, van a contribuir a un mayor equilibrio mental y emocional; van a incidir positivamente en su autoestima dándole una mayor seguridad en sí mismo. En suma, van a colaborar a su madurez psicológica.”

Després comença a fer referència a l'alumnat amb discapacitat visual i explica que mostren més interès pels renous i les joguines que fan soroll. Després parla de la barrera més important que tenen i que és la lectoescriptura.

La metodologia en la que es basa és la de Orff-Schulwerk, encara que també agafa idees de Kodaly i Dalcroze.

Per explicar la seva metodologia explica diverses passes que s'han de seguir a l'hora d'ensenyar música a l'alumnat amb deficiència visual:

- Descobrir sons. Primer sons de la natura, ja sigui en gravacions o en viu i després anar introduint els sons creats per l'ésser humà.
- Imitació dels sons.
- Emprar el cos per reproduir sons.
- La classe ha d'esser dinàmica i activa per evitar l'avorriment.
- Es començarà amb cançons bitonals i s'anirà augmentant amb el temps.

Explica que com a material especial emprà làmines termocopiades i estereocopiades.

Rodríguez, E. G. (2004). Posibles beneficios del aprendizaje musical significativo en el desarrollo global del niño de entre 4 y 6 años con deficiencia visual o ceguera. *Revista de Psicodidáctica*, 47.

He triat aquest text de Eva Garcia Rodríguez ja que me pareix interessant el tractament de la ceguesa dins la educació musical d'un nin d'entre 4 i 6 anys.

Per començar, la autora vol fer una distinció entre la ceguera parcial, la total i la legal, essent aquesta darrera la necessària per poder-se afiliar a la ONCE:

“Si la agudeza visual es igual o menor a 0.1 y el campo visual es menor o igual a 10°, se considera ceguera legal, y esa persona puede afiliarse a la ONCE”.

A les antigues escoles de cecs, se'ls ensenyava a tots per igual, independentment del grau de ceguesa. A la dècada dels '60 s'adonen que els alumnes amb resta visual poden ordenar el seu món a partir del poc que veuen. Als '70 quan comencen a canviar les coses.

Al punt 2, l'autora recorda a la LOGSE així:

“En la actualidad la LOGSE garantiza que todo ciudadano tiene derecho a la educación desde una respuesta a las necesidades derivadas de la deficiencia visual en todos y cada uno de los niveles del sistema educativo ordinario”

A més de que l'administració ha de garantir el màxim desenvolupament de les capacitats del nin i de les relacions personals.

Mes endavant farà un repàs per les primeres escoles per a cecs a Barcelona i Madrid que hagueren al segle XIX, on començà un rellotger darrera la seva tenda, i de la influència de la Llei Moyano en l'educació de les persones amb deficiències.

Al punt 3 n'Eva fa un repàs de les principals institucions que ajuden a les persones amb deficiències visuals, l'ONCE, de la que menciona l'origen i l'actualitat, i els centres de recursos invidents i les associacions de pares de nins invidents (CRI) als quals l'ONCE ajuda indirectament oferint cursos.

Al punt 4 parla dels possibles beneficis de l'aprenentatge musical a l'alumnat amb deficiència visual, començant amb un experiment anglès:

“el experimento que Moïra Hause realizó en un colegio de Eastbourne en 1910, en el que impartió clases de música de dos a tres horas semanales a niñas de entre 7 y 17 años obteniendo unos resultados casi inmediatos, en los que la rapidez de comprensión, la capacidad de concentración y la tasa de participación de las niñas aumentaron, además su personalidad se volvió más abierta y se expresaban con menor dificultad.”

Segons l'autora, tant en deficients visuals com en cecs totals, el que provoca cert retràs en el desenvolupament de l'infant és la manca de experiències amb el medi i les persones que l'envolten, per tant, per millorar la seva situació se'ls hi ha de donar.

Mitjançant la música, l'infant tindrà més oportunitats, ja que tracta d'una experimentació multisensorial.

Al punt 5 l'autora comença a parlar del projecte d'investigació, on el seu objectiu és que la música torni a agafar força a l'educació dels nins amb dificultats visuals i la seva hipòtesi que l'aprenentatge musical significatiu en alumnes amb deficiències visuals d'entre 4 i 6 anys pot millorar el desenvolupament de certs aspectes afectats per la mateixa manca visual.

Per dur a terme aquest projecte, se comptarà amb un grup d'alumnes d'edats compreses entre 4-6 anys durant un període d'un any escolar.

Bordonau, E. B. (2004). *Historia de la enseñanza musical para ciegos en España: 1830-1938.*

He triat aquest text perquè considero que es una bona metodologia per tractar amb l'alumnat.

El text comença comentant la importància de les exposicions universals per inspirar als docents de gent amb discapacitats, per la quantitat de publicacions que se comparteixen els diferents col·legis i especialistes. A la de Madrid del 1867 sorprengué la quantitat de material que presentà el col·legi de Madrid, que volgué presentar un pla general d'ensenyança.

Un any mes tard, a Saragossa, es presentà abundant material per a l'alumnat amb dificultats auditives i visuals. Partint dels mètodes empleats allà, es crearen diferents mètodes.

Al punt 3 es presenten dos propostes úniques i originals de sistemes alternatius al Braille per a l'ensenyança de la música: Gabriel Abreu Castaño i Pedro Llorens i Llatchós.

El primer, Gabriel Abreu Castaño, ideà un sistema d'escriptura de musica sobre punts de relleu (paregut al Braille però numerats de manera diferent), aprovat pel ministeri de foment a través del conservatori, publicat el 1856. La major aportació que va fer va ser la de nombrar un so i una figura amb un sol signe. Va sobreviure mes de 100 anys (curs escolar 1957/58)

El segon autor, Pedro Llorens i Llatchós, fou un mestre veïnat de Barcelona de meitats de S. XIX, que es dedicà en ànima a crear una metodologia senzilla per ensenyar música a persones amb deficiència visual. Pedro descartà el sistema Braille, ja que el considerà massa rebuscat.

El sistema de Llorens parteix de les lletres majúscules de l'alfabet romà i la numeració aràbiga, simplificant alguns signes per no confondre. A partir de la descomposició d'aquests signes, en creà d'altres per al llenguatge musical, fent més difícil confondre's. Segons Llorens, aquest sistema era més fàcil d'interpretar que no el Braille o el d'Abreu, ja que no necessitava una lectura prèvia, però (argumentà), el sistema Braille es feu més conegut per la importància del govern francès en el seu moment de partida.

Bordonau, E. B. (2005). Musicografía de Abreu y Llorens; dos sistemas alternativos a la recepción del Braille en España. *Revista Integración*, 46, 7-12.

Aquesta lectura fa un recorregut a la història de l'ensenyança de la música a alumnat amb deficiència visual. Es centre amb les teories de lectoescriptura musical de Abreu i de Llorens.

Abreu: Gabriel Abreu Castaño (1834-1881), persona cega casi de naixement.

Quan l'autora fa una petita biografia de l'autor explicant on va estudiar i el que, on va viure, etc. Hi ha un paràgraf que em crida molt l'atenció on explica una màquina que va crear per poder escriure les seves composicions:

“Durante su etapa de estudiante y antes de inventar su Sistema de escribir la música en puntos de relieve (1856), Abreu construyó un aparato para poder escribir sus trabajos de armonía y composición. Consistía en un tablero de caucho o corcho que representaba el pentagrama. El tablero tenía capacidad para representar hasta 172 compases a cuatro voces. El pentagrama tenía cortes horizontales y paralelos –a modo de compases– y los cinco surcos equivalentes a las líneas de la pauta musical. Para rellenar el pentagrama, diseñó unos tipos metálicos, provistos de pequeños clavos que podían ser colocados en el tablero según iba componiendo, pero dichos tipos no representaban exactamente lo que vería un vidente sin previo conocimiento de su significado; es decir, no era una copia en relieve de las figuras y las notas.”

Tot hi que, com explica l'autora aquest sistema no va anar més lluny perquè era costos i difícil d'emprar, per tant Abreu va agafar el que havia après a l'escola sobre Braille i va decidir innovar i fer una major utilització d'aquest:

“El Sistema Abreu –inventado en la década de los años cincuenta– estuvo basado en el Sistema braille, aunque modificado y ampliado a su conveniencia para poder expresar lo más acertadamente posible la música con sus múltiples matices.”

El codi que va emprar Abreu va esser exclusivament musical, a diferència del Braille. Va perdurà durant 100 anys després de la seva creació. Aquest codi nou de Abreu te algunes diferències del Braille, l'autora ho explica dient:

“...el código braille se basa en la combinación de seis puntos en relieve discontinuos, dispuestos en dos columnas de tres, Abreu amplió los puntos a ocho disponiéndolos en dos columnas de cuatro. De esta manera multiplicaba enormemente el número de combinaciones posible. El sistema de Braille permitía 63 combinaciones, mientras que el sistema de Abreu conseguía hasta 256 caracteres diferentes, incluido el cajetín en blanco o vacío. Todo ello le permitía escribir todos los signos musicales además de los textos –simultáneamente– si los había. La letra estaría representada en la parte inferior del cajetín mientras que la superior estaría dedicada a los sonidos.”

Figura 1. Cajetín y denominación de los puntos, según Gabriel Abreu.
Fuente: Abreu, 1856.

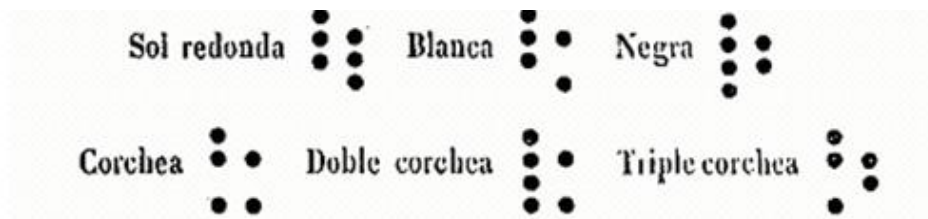

Figura 3. Los cuatro puntos inferiores servían para identificar las duraciones de los sonidos, es decir, las figuras (Abreu, 1856).

1

Llorens:

Es va basar en altres teories que hi havia per a la lectoescriptura per a persones amb deficiència visual, i a diferència de Abreu, el seu codi va servir per a música, literatura i matemàtiques.

“...Llorens empleó líneas, trazos e incluso letras y cifras en relieve para su sistema. Se cree que se inspiró en el sistema de lecto-escritura ideado por Ramón Payrot, pero lo que sí es cierto es que conocía a la perfección todos los métodos de escritura en relieve vigentes entonces en Europa y Norteamérica (Mahony, Moon, Wait, Ballu,

¹ Imatges extretes de l'article de l'autora

etc.), lo cual demuestra su constante búsqueda por hallar el método más apto y mejor resuelto (Rodríguez Placer, 1929).”

El seu sistema, segons explica l'autora es basava en:

“El sistema de Llorens está concebido a partir de las letras mayúsculas del alfabeto romano para el lenguaje literario. Muchos signos son casi iguales a las letras, pero muchos otros son simplificaciones de las mismas, en donde se omiten algunos trazos para no confundir al lector ciego. Con las cifras hizo lo mismo que con las letras. Siguiendo la numeración arábica, cambió o modificó, en algunos casos, determinadas cifras. Desde su punto de vista, el alumno ciego podía aprender una sucesión de líneas o de curvas, y el vidente podía captar de inmediato el signo que interpretaba el ciego. Para él era un sistema fácilmente asimilable por las personas ciegas, y mucho más fácil de entender para las personas con vista que el código braille o cualquier otro de puntos en relieve.”

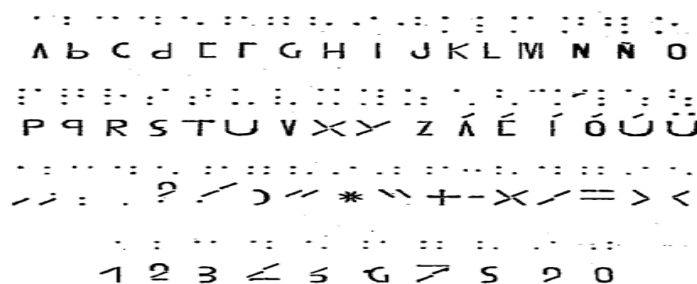

Figura 4. Alfabeto en Sistemas Braille y Llorens. Fuente: Llorens, 1865, p. 43.

Partiendo de estos principios, descompuse los signos XEB y ::, y representé las siete notas de la escala del modo siguiente: \ _ /] + 7

Figura 5. Representación de las siete notas musicales, según Llorens. Fuente: Llorens, 1865.

2

Representació de les notes musicals segons els 3 sistemes de lectoescriptura per persones amb deficiència visual:

	do	re	mi	fa	sol	la	si
Sistema BRAILLE.	⠠	⠡	⠢	⠣	⠤	⠥	⠦
Sistema ABREU.	⠠	⠡	⠢	⠣	⠤	⠥	⠦
Sistema LLORENS.	\	_	/] +	7		

Figura 6. Las siete notas musicales, en los sistemas de Braille, Abreu y Llorens. Fuente: Llorens, 1865, p. 46-47

3

² Imatges extretes de la lectura de l'autora

Bertevelli, I. C. D. (2010). La educación musical de personas con deficiencia visual y la musicografía Braille: de la musicalización a la lectura y la escritura de la partitura en Braille. Actas de la IX Reunión de SACCoM, 58-64.

A la lectura ens parla de que quan la música va tornar a les aules els mestres varen veure que havien d'atendre alumnat amb més diversitat ja que ara es tenien en compte l'alumnat amb necessitats educatives especials i abans no. L'alumnat amb deficiència visual, segons diu l'autora:

“...nos encontramos con dos problemáticas: la falta de formación de educadores para asistir esa clientela, sea en escuelas de música o en escuelas regulares, y la escasez de material musical en braille o el difícil acceso a él, aunque algunas instituciones de deficientes visuales se dediquen oficialmente a la enseñanza de la notación musical braille y a la producción de material específico.”

També ens parla de que l'educació musical per a nins vidents e invidents no es tan diferent, sinó que només canvia la forma de lecto-escritura.

Al llarg de tota la lectura ens parla dels dos problemes que abans ja he mencionat amb una part del text de l'autora, a part, especifica que l'ensenyança de la música a alumnat amb deficiència visual també radica a part del material amb la metodologia que s'ha d'emprar.

En quant al problema de la lecto-escritura l'autora diu:

“La enseñanza de la notación musical braille ofrece autonomía e independencia para leer una partitura, no dependiendo de la memoria o de la ayuda de otras personas.”

L'autora d'aquesta lectura es mestre d'educació musical i dedica un apartat a parlar de com ella du a terme el seu propi aprenentatge per ensenyar a l'alumnat amb deficiència visual. A la introducció que fa d'aquest apartat m'han cridat molt l'atenció la següent frase:

“Esas reflexiones contribuyen en la dinámica de las clases y en la elaboración de estrategias diferenciadas. En la experiencia del día a día aprendiendo el camino a recorrer y observo cuánto el lenguaje musical es único para los discapacitados visuales; observo cómo los sonidos se separan y llegan a sus oídos atentos por reconocer diferencias de timbre, melodías y armónicas, o simplemente detectar, por el tono de voz, algún estado emocional alterado. Muchas veces parecen tener ojos, considerando el alto grado de percepción de todo lo que se pasa a su alrededor.”

³ Imatge extreta de la lectura de l'autora

Quan comença a explicar aquest apartat parla de que molts suposen que l'ensenyança de la música a alumnat amb deficiència visual es obvia i fàcil ja que tenen l'oïda més desenvolupada i ella diu que *“es una verdad a medias”* ja que no neixen amb una super oïda, sino que la ceguera els fa desenvolupar més la resta de sentits.

En quant a com es l'ensenyança de música a l'alumnat l'autora diu:

“Tanto los ciegos como los videntes son capaces de aprender y comprender el lenguaje musical. La diferencia está en el material didáctico y en el camino utilizado para que se llegue a los objetivos propuestos.....Es importante destacar que la inclusión del alumno con discapacidad no significa programas y currículos especiales, sino que propone la eliminación de obstáculos que impidan que el alumno progrese y avance en el proceso enseñanza aprendizaje. Debe haber el redimensionamiento de la práctica pedagógica, contemplando el proceso de desarrollo y aprendizaje del alumno hacia su autonomía, factor preponderante para las personas con deficiencia visual.”

Després l'autora dedica un apartat a explicar com funciona la lecto-escritura de la música en Braille. Explicant com segueix ella l'ensenyança de la música amb alumnat amb discapacitat visual dient que:

“Observar los sonidos, oír el fragmento sonoro, escuchar la música desde una perspectiva crítica, clasificar, entender y crear a partir de ese entorno sonoro y musical. Un hacer musical construido y representativo, con juegos rítmicos, canciones de varias épocas y estilos.”

Per finalitzar el seu article l'autora ens fa una conclusió de la seva metodologia on amb aquesta referència de dos fragments d'aquest apartat queda molt clar el que pretén dir:

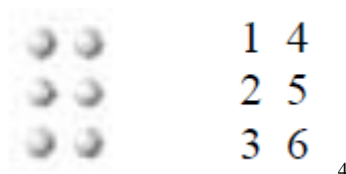
“La educación musical del ciego no difiere de la educación del vidente; abarca la percepción auditiva y el hacer musical. Algunas adaptaciones son necesarias, como la metodología utilizada, que abarca la formación del educador y la producción de material específico.”

Herrera, R. (2008). *Una música, dos partituras: la representación gráfica usada por videntes y no videntes*. En Actas de las 4ª Jornadas de Investigación en Disciplinas Artísticas y Projectuales. UNLP.

Aquesta lectures té com a finalitat fer un estudi de la complexitat que representa el sistema Braille en quant a la lectoescriptura musical.

Per a fer això el primer que fan es explicar com funciona el sistema Braille, per tal de poder entendre millor als lectors que no sabem d'aquest sistema les dificultats que presenta a l'alumnat.

- És un alfabet que va per punts. En concret 6 punts que es reparteixen en dues columnes de tres files cada una.

- Aquests punts donen lloc a 63 signes diferents.
- La musicografia Braille emprava els mateixos signes que s'empren per escriure textos.

Després ens parla de que el primordial és que es guien pel tacte i que per tant es molt important que la seva escriptura es faci amb punts.

Com a següent punt parla de les diferències entre l'escriptura musical convencional i l'escriptura del sistema Braille. La següent frase de l'autora crec que explica bastant bé el que ens vol fer veure amb el seu article:

“En el código musicográfico Braille se utilizan los signos correspondientes a las letras d, e, f, g, h, i, j.; para representar las notas musicales (do, re, mi, fa, sol, la, si) que no guardan ningún punto de contacto con una representación física espacial del sonido. Si el código de escritura tradicional es una abstracción de una representación espacial, entonces el código de musicografía Braille es una abstracción de una abstracción.”

Després explica que a l'escriptura convencional es posen les figures a un pentagrama i que en canvi al sistema Braille es tot lineal i es va marcat si es agut o greu amb punts i diferents signes. En quant als pentagrames superposats diu:

“Para las partituras en notación convencional de teclado o conjunto, se utilizan pentagramas superpuestos, conjunto que se denomina sistema. Para la transcripción de esas partituras con el código musicográfico Braille se utilizan diferentes formatos de superposición de la información simultánea, a saber: compás sobre compás, sección por sección, compás por compás y línea sobre línea:

- En el formato *compás sobre compás* se superponen las líneas, encolumnándose los primeros signos de cada compás.

⁴ Imatge extreta de la lectura de l'autora.

- El formato *sección por sección* consiste en presentar alternadamentament un número convencional de compases para cada parte.
- El formato *compás por compás* consiste en presentar los compases de cada parte, linealmente y en alternancia con un espacio vacío. El orden de presentación de las partes es de las partes más graves a las más agudas.
- El formato *línea sobre línea* difiere del formato compás sobre compás en que sólo se alinea verticalmente el primer signo de cada línea, sin que tengan que coincidir el principio de los siguientes compases.”

Amb això queda molt clara la complexitat i dificultat per aprendre lectoescriptura música que té l'alumnat amb deficiència visual.

Riccardi, P. S. (2005). Intervención musical em el alumnado com necesidades educativas especiales: delimitaciones conceptuales desde la pedagogia musical y la musicoterapia.

He triat aquest article ja que considero interessant el repàs que fa l'autora per la història de l'educació musical, criticant els aspectes del seu us a l'alumnat necessitats educatives especials.

A la introducció, l'autora explica que arrel de la LOGSE, la música ha tornat a les aules, sobretot en l'educació especial, com a vehicle per a altres aprenentatges, però mai amb un contingut específic musical, encara que tingui més possibilitats dins del món de necessitats educatives especials.

“La música se ha utilizado bastante en la educación especial como recurso para la relajación [...] pero no se le ha atribuido un valor intrínseco como contenido de aprendizaje”

A la segona part de l'article, Sabbatella fa un repàs a l'evolució de les metodologies musicals del S. XX utilitzant la classificació de Violeta Hemsy de Gainza, per tal de mostrar l'evolució de les idees pedagògiques-musicals.

Finalment parla de 3 grans pedagogs musicals que assentaren les bases per una ensenyança de la música en alumnes amb necessitats educatives especials. Aquests son: Emili-Jacques Dalcroze, Edgard Willems, Carl Orff i Maurice Martenot.

“la educación musical dirigida a sujetos con N.E.E. ha sido una constante histórica y las primeras experiencias en la enseñanza y reeducación a través de la música de esta población ayudaron a definir y conceptualizar el marco teórico de la aplicación terapéutica de la música. Por ello, desde una perspectiva histórico-metodológica las

ideas de las corrientes Pedagógico Musicales del siglo XX contribuyeron al desarrollo de la Musicoterapia y de la Educación Musical Especial.”

Amb aquest fragment, l'autora es refereix a que la música aplicada a l'educació especial va ser un gran avanç per a les corrents pedagògiques i el desenvolupament de la musicoteràpia.

Al punt 4 ens trobem amb les diferències entre l'educació musical especial, la musicoteràpia educativa i la musicoteràpia clínica, que segons l'autora:

“Aunque los límites de ambas profesiones puedan parecer imprecisos existen diferencias sustanciales en cuanto a objetivos, técnicas, nivel de responsabilidad y establecimiento de relaciones interpersonales que delimitan una intervención educativa de una intervención terapéutica”

Encara que tots tres tipus utilitzen la música com a base, es poden diferenciar pels objectius que cerquen. La primera, es centra en l'aprenentatge musical i la relació educativa mestre-alumne; la segona persegueix metes no musicals mitjançant la música, i la tercera no s'aplica en contextos educatius, sinó als casos que ho requereixin específicament.

Al punt 5 Sabbattella explica:

“Como fenómeno estético la actividad musical es a su vez una experiencia individual y colectiva que involucra en su hacer cuerpo, mente y espíritu”

Afirma que la participar a activitats musicals afavoreix el desenvolupament d'habilitats que involucren diferents àmbits, tals com l'àmbit sensorial-psicomotor, psico-emocional, cognitiu... A paraules de l'autora:

“Los aspectos mencionados resaltan la importancia de ofrecer al alumnado con N.E.E. la posibilidad de participar en experiencias musicales, sean estas de carácter educativo, terapéutico o de ocio y tiempo libre”

Afirma que la musicoteràpia educativa i l'educació musical especial tenen com a objectiu el ajudar a l'alumnat especial en els seus objectius com a persona. L'educació musical especial, en canvi, té un fi musical en si mateix. Més endavant enumera una sèrie de beneficis que aconsegueix l'educació musical en alumnes que presenten N.E.E.

Al punt 7, Patricia Sabbattella enumera i classifica les contribucions de la educació musical i la musicoteràpia, afirmant que aquestes es beneficien mútuament i els resultats es poden transferir. Afirma:

“Como disciplinas complementarias presentan campos de acción delimitados, pero comparten el mismo material de trabajo (sonido, música, movimiento) y algunos

recursos metodológicos, enriqueciéndose ambas con las aportaciones y transferencias de conocimiento que puede hacerse de una a otra.”

Mes endavant presenta un quadre de les descripcions dels aspectes teòric-metodològics de la definició conceptual de la educació musical i de la musicoteràpia.

Com a reflexió final, l'autora fa un darrer repàs de tot el que ha comentat, afirmant que la música és imprescindible pel bon desenvolupament dels éssers humans en tots els seus aspectes, i que participar a activitats musicals pot proporcionar l'ambient adequat.

Tal com finalitza dient:

“Es responsabilidad del profesorado utilizar su potencial para el desarrollo y crecimiento personal del alumnado con N.E.E., así como para su formación específica en el ámbito musical”.

Andrade, P. M. *Alumnos con discapacidad visual Necesidades y respuesta educativa.*

Aquesta lectura és una manual per a mestres per tenir una guia a l'aula amb alumnat amb discapacitat visual. D'aquesta he elegit la part que parla sobre l'educació musical i és de la que faré el resum.

Indica que és un àrea on l'alumnat amb deficiència visual es pot integrar sense gaires dificultats ja que el que predomina és l'ús del sentit de l'oïda. Ens dona uns consells per saber com enfocar les classes de música:

“La enseñanza y aprendizaje de la expresión y producción musical se realizará a través de tres medios diferentes: la voz y el canto, los instrumentos y el movimiento y la danza.”

Ens explica que a través del cant desenvolupam:

- Memòria
- Discriminació auditiva
- Imitació
- Desenvolupament vocal.

A través dels instruments de percussió:

- La lateralitat
- El sentit del ritme
- Control motor
- Entendre l'espai-temps.

Per últim, amb la dansa desenvolupem:

- Consciència del propi cos
- Destreses per conèixer l'espai.

Després d'explicar això ens dona unes pautes de la ONCE on explica com hem de donar les classes amb alumnat amb deficiència visual:

- Aula: l'alumnat invident ha de conèixer molt bé l'espai, on hi ha el material, el seu lloc, etc. i sempre hem d'avisar-lo si es fa algun canvi.
- Expressió corporal: se l'ha d'escollir sempre com a model per explicar les activitats. Per fer-ho sempre hi ha d'haver un contacte físic.
- Llenguatge musical: és important comptar amb material adaptat al sistema Braille i la màquina que ell necessita per escriure. En quant a les explicacions es important emprar una pissarra amb relleu imantada o amb velcro per poder aferrar les notes, clau de sol etc. amb relleu.
- Instruments de plaques: Hem de començar amb una sola baqueta i donar-li el temps que necessiti per executar l'exercici.
- LA flauta dolça: es interessant emprar els nombres per els forats, de forma que ell pugui tenir més facilitats per poder tocar l'instrument, és important actuar sobre la correcció en lloc de que aprengui per imitació.
- Direcció d'entrada: quan es faci una cançó, una dansa, etc. és important pactar amb el grup algun soroll per a que l'alumne amb deficiència visual sàpiga quan començar o fer l'entrada.

Al final de la lectura hi ha un apartat que titula Sistema Braille on dins ell hi ha un apartat que explica com funciona la música amb aquest sistema.

Conclusions extretes.

He de dir que de totes les lectures que he realitzat he après molt, he pogut situar-me en un entorn bastant desconegut per a mi, però que a l'hora sempre m'ha fet sentir curiositat degut a que no he vist massa adaptacions dels centres educatius en quant a aquest alumnat.

Totes les lectures en general m'han aportat alguna cosa per a poder elaborar una metodologia teòrica que pugui tenir una aplicació viable dins un aula.

Tot i així, considero que hi ha molt poca informació d'aquest tipus i que és un tema que fa relativament poc que ha cridat l'atenció d'especialistes per a donar solucions, igual que la majoria d'informació és per part de la fundació la ONCE.

El que considero que m'ha faltat i només he trobat a la lectura de Andrade han estat pautes per usar a l'aula que ha extret d'un document que té la ONCE a la seva pàgina web i que havia llegit ja amb anterioritat. En totes les lectures es centre en explicar els sistemes de la lectoescriptura i les barreres que tenen aquests alumnes, però no en donar unes pautes o guies per al mestre, pensant únicament amb el benestar de l'alumnat amb deficiència visual.

Coincideixo amb tots els autors en que actualment no es té tota la formació necessària per impartir unes classes d'educació musical a l'alumnat en deficiència visual, inclús m'atreviria a dir que en general per tots els alumnes no es té ben enfocada aquesta àrea.

Després de llegir tots els articles considero necessari posar un punt i final a aquesta època en la que ens trobem, i en lloc d'intentar avançar sense saber com fer-ho, considero més necessari avaluar les mancances i millores del sistema educatiu que tenim i partir d'aquestes per construir-ne un de més viable, ja que, si seguim així de cada vegada serà pitjor, no es pot construir el sostre d'una casa si el terra i les parets estan fetes malbé.

Resum de l'entrevista⁵

1. Creus que es tenen els recursos necessaris per dur a terme una inclusió d'aquests alumnes? Per què?

La mestra ens explica que sempre ens fan falta recursos, però que no es molesten en arreglar aquest fet. L'escriptura en Braille és un tema que ja està solucionat, ja que la ONCE i les noves tecnologies ajuden molt. També especifica que això no ocorre a tots els centres, sino només a algun i que actualment només hi ha dos alumnes a tot Palma amb discapacitat visual. També diu que si que hi ha facilitats per a que aquest alumnes s'adaptin, però que això no es el que s'hauria d'entendre com a educació inclusiva.

2. Quina metodologia empres amb l'alumnat amb deficiència visual?

En el seu cas no s'involucra en la metodologia del mestre. Normalment entra a l'aula i està amb l'alumne amb deficiència visual, l'alumne segueix la classe i te sempre el suport d'aquesta mestra, perquè, d'aquesta manera, eviten treure'l de l'aula i diuen que fan més inclusió. També explica que aquests alumnes solen dur un ritme més lent i

⁵ La entrevista transcrita està situada a l'annex 1.

que tarden més en fer les tasques, a vegades es redueixen per a ell, però manté els objectius i els continguts del curs.

3. Empres la mateixa metodologia quan ensenyes música? Com ho fas?

Si, per a les partitures no utilitzen molt el material, ja que fan més feina d'oïda, però si que en tenen. Però si que creu que seria més fàcil amb el material, ja que pot ser més millor fer jugar als nens, que ho facin tots. Però al final tot es tradueix a transcriure al Braille. Va ensenyant els signes a l'alumne a mesura que la resta l'aprèn.

4. Com es l'aprenentatge de la música a l'alumnat amb deficiència visual?

Diu que la única diferència que hi ha és la lectoescriptura musical Braille ja que és molt complexa i els hi crea molta confusió. Que no sap perquè volen que aprenguin solfeig si la música en sí, és molt més senzilla i evitaria que molts alumnes perdessin interès per l'àrea.

5. Creus que els centres educatius intenten aconseguir aquesta inclusió? Per què?

No, perquè el que fan es que l'alumne amb la deficiència visual s'adapti al centre i no a l'inrevés, tot i així pensa que la inclusió es una cosa teòrica i que encara no està totalment desenvolupada com per a fer-ho real.

6. Que faries per millorar aquesta situació?

En primera llevar els llibre de text de les aules de música i deixar els temes teòrics i de solfeig per dedicar-se a ensenyar la música com a essència, com a ella mateixa, ensenyar a escoltar, ensenyar els sons, i deixar que els alumnes sentin la música en lloc de si no saps fer bé la clau de sol estàs suspès.

7. Quins aspectes positius creus que tenen els centres en quant a aquest tema?

S'esforcen en aconseguir que els alumnes tinguin tot el que necessiten, es posen en contacte amb especialistes (ONCE) per a saber con dur a terme l'educació a aquests alumnes i poder aconseguir que aprenguin el millor possible.

8. Com creus que es podria aconseguir una metodologia inclusiva per alumnat amb deficiència visual als centres?

Diu que seria necessari crear grups mes petits, menys nins, deixar que el nin aprengui sense preses i que els mestres dediquin més temps a aquests alumnes, però que per això també faria falta una millor formació dels docents.

9. Creus que es possible aconseguir-ho? Com?

Pensa, al igual que jo, que la inclusió és una teoria, es poden aconseguir millores, però la inclusió total és només a la teoria.

10. Qui creus que s'hauria d'implicar per aconseguir aquesta inclusió?

L'administració educativa, el professorat i sobretot les famílies però, que tots tinguin una mentalitat inclusiva.

11. Com creus que aprenen millor?

És molt important agafar-los sempre com a model per explicar les activitats que s'hagin de fer, per exemple si es fa una dansa. També és necessari el contacte físic constant per a que ell pugui ubicar-se millor. Si et refereixes a ell sempre pel seu nom per a que entengui que parles amb ell. Aprendre a fer les explicacions de forma únicament oral, cosa que quan un està acostumat a emprar material de suport es fa molt difícil.

Conclusió de l'entrevista.

Com a conclusió de la meva experiència amb una mestra que treballa amb la ONCE com a mestre de suport de música als centres amb alumnat amb deficiència visual considero que he après moltíssim i desitjo en algun moment poder tenir tot el coneixement i saber que té aquesta dona, poder fer alguna cosa per a la comunitat educativa i poder esser un model a seguir pels meus alumnes.

En quant a l'entrevista he de dir que he après moltíssim, he aconseguit entendre el funcionament del sistema Braille i he vist, manipulat i experimentat amb el material que s'empra a les aules de música per a aquests alumnes.⁶

Considero que el punt de vista que té ella i el meu són bastant similars ja que durant l'entrevista ella juntament amb dues mestres més no especialitzades en l'àrea de música anàvem comentant algunes coses que anaven sorgint, com per exemple el llibre a l'àrea

⁶ Les imatges del material es troben a l'annex 2.

d'educació musical i totes quatre coincidíem que és una àrea que està mal organitzada i malpensada, ja que la música s'ha de viure i pensem que sí es necessari tenir uns coneixements bàsics de solfeig, tot i que el que realitat s'hauria d'ensenyar a les escoles es a gaudir de la música, a saber-la escoltar, saber-la entendre, que si algú vol aprofundir dins ella, ja hi ha les escoles de música.

Com abans he començat dient, en quant al llibre, he de dir que considero, després de les lectures i l'entrevista és una barrera que dificulta la inclusió de l'alumnat amb deficiència visual amb el grup-classe i que per tant, s'hauria de suprimir, no només a aquests alumns, sino a tots.

Punts de l'entrevista que m'han impactat molt són:

- La escriptura Braille, ja sabia el que era i ho havia vist amb anterioritat en quant a lectura natural, però en sentit musical mai m'havia informat de com funcionava. Considero que s'hauria de mirar de crear un sistema més simple, ja que coincideixo amb la mestra (ella té un grau de ceguesa molt alt) que és el més difícil per aprendre i entendre que tenen aquest alumnes i els hi suposa una barrera bastant gran que pot derivar en un rebuig de l'alumnat cap a aquesta àrea.
- La manca de formació dels mestres, quan un alumne amb deficiència visual arriba al centre es posen en contacte amb la ONCE, cosa que en cert grau em pareix molt bé, des del punt de vista formatiu, però el que realment ocorre és que en lloc de formar-se el que fan es dependre d'ells i si per exemple han de emprar una fitxa a classe, manden un e-mail allà per a que els passin a Braille, sincerament, he estat aquests mesos mirant una mica com funciona i quin sistema té i no m'ha semblat un objectiu tan difícil d'aconseguir en quant a escriptura natural parlem, en quant a lectura si que m'ha costat una mica més, i en música per més que ho he intentat més molt difícil arribar a entendre com funciona tot, però seria necessària al menys un mínim de formació per a que puguin fer una mica de feina ells, en lloc de dependre sempre del personal de la ONCE via e-mail perquè sempre és possible que no es pugui respondre ràpidament i llavors ja no es sap que fer.
- La manca d'instruments a l'aula, encara que sigui de jugueta per a que experimentin i toquin. Els alumnes amb deficiència visual empren el sentit del tacte per fer-se una imatge mental de com són els objectes i es té la mania de que tot sigui en dibuixos, i d'aquesta manera, l'alumnat no pot saber com és allò, per tant, tenir més instrumental a l'aula i que després de poder tocar-los ja s'emprin dibuixos en relleu, perquè ja sap com es l'objecte.

Document amb les diferents metodologies genèriques.

El mètode Dalcroze

Emilio Dalcroze (1865 – 1950) va crear un mètode basat en l'educació del ritme que va tenir molta acceptació per tota Europa i Estats Units.

“La base del seu mètode està format per:

- *La rítmica o desenvolupament del sentit mètric i rítmic.*
- *El solfeig o desenvolupament de les facultats auditives i del sentit tonal.*
- *La improvisació que el professor realitza en el piano i els alumnes responen amb el gest, amb el cos, etc.*
- *La tècnica corporal i plàstica animada per l'equilibri i harmonia dels moviments.”*

Per tant, l'Educació Musical que proposa Dalcroze mitjançant la Rítmica es pot desenvolupar en:

- *“El cos (percepció corporal).*
- *L'espai (percepció espacial).*
- *El temps (percepció temporal).*
- *La coordinació motriu.”*

A més, pensava que qualsevol element musical es pot representar mitjançant el cos, com per exemple: l'altura dels sons, els silencis, acords, formes musicals, etc.

D'aquesta manera, els seus objectius principals eren:

- Solucionar els problemes per sentir el ritme i el solfeig.
- Dur a terme activitats on se treballi simultàniament *“ [...]l'atenció, la intel·ligència, la rapidesa mental, la sensibilitat i el moviment”*.

Una activitat d'exemple per diferenciar acords majors d'acords menors:

S'interpreten diferents acords amb un instrument (piano, guitarra, etc.) *“ [...]Si l'acord és major, el nin eleva els braços i de puntetes, estira el cos cap amunt; si l'acord és menor, flexiona tot el cos i els genolls”*.

El mètode Kodaly

El mètode de Zoltán Kodaly (1882 – 1967) es va basar en l'aprenentatge del folklore hongarès, utilitzant tècniques com:

El solfeig absolut: “ [...] Es basa en un canvi de posició de la nota <do> segons canvi la tonalitat”,

La fonomímia: Reconèixer el pentagrama amb els dits de la mà “ [...] i representar els sons amb les posicions d'aquesta”.

La pentafonia: Referit al material musical pentatònic, per la qual cosa “ [...] només té en compte cinc notes de l'escala. Però en la pentafonia està basada la major part del folklore hongarès”.

Aquest seria un exemple d'una activitat per estudiar el ritme d'una cançó popular qualsevol:

“Les sessions s'inicien en primer lloc amb l'estudi rítmic de la peça popular que es va interpretar segons el següent procediment:

- *Assenyalar el pols rítmic caminant.*
- *Dir el ritme amb les síl·labes rítmiques.*
- *Interpretar picant amb les mans del ritme.*
- *Interpretar el ritme amb instruments de percussió.*
- *Percutir picant amb les mans el ritme mentre penses mentalment les paraules de les cançons”.*

Per tant, els objectius del mètode que va crear Kodaly són:

- *“ L'autèntica música folklòrica ha de ser la base de l'expressió musical en tots els nivells de l'educació.*
- *Arribar a les obres mestres des de la música folklòrica.*
- *Conèixer els elements de la música a través de la pràctica vocal, a una, dues, o tres veus, i dels instruments.*
- *Educació musical per a tots en igualtat a les altres matèries del Currículum”.*

El mètode I. Segarra

El mètode d'Ireneu Segarra (1917 – 2005) es va basar en l'aprenentatge del cant. Va crear un llibre de la seva pedagogia musical adreçat a les escoles anomenat “*El meu llibre de música*”. Les característiques del seu mètode són:

- *Què es basa en la cançó com a punt de partida de l'ensenyança de la música.*
- *Primer va l'experiència i després l'aprenentatge.*
- *El ritme es treballa amb el cos.*
- *Preparació de l'oïda per el desenvolupament de l'aspecte melòdic.*
- *Les audicions són un pilar molt important.*

Segons el mètode de Segarra la lectoescriptura musical es treballa sempre a partir de les cançons ja que el que ell vol aconseguir es que s'interioritzi aquest coneixement mitjançant la pràctica, on aprenen:

- Unitat, meitat i doble.
- Correspondència.
- Repetició.
- Variació.
- Contraposició de petites frases.

En quant a l'entonació la treballa a partir de repeticions e imitacions de les cançons típiques infantils, treballant de manera progressiva. El més important es el transport de la veu, per això és important començar des de la infantesa ja que, per a ells, no suposa massa dificultat canviar l'atura de les notes.

Altres aspectes que Segarra considera molt importants també són: el control de la veu, la respiració, una bona emissió i la ressonància. Especificant un altre punt que també considera indispensable desenvolupar: la memòria.

També dona importància a altres factors com són: la creativitat, la qualitat de la veu, les audicions, els dictats musicals i el reconeixement de la mètrica i ordenació de frases i estructures

El mètode Willems

El mètode de Edgar Willems (1890 – 1978) es basa en les experiències simultànies de l'evolució musical partint com a base de la psicologia.

“Més que un mètode, Willems, el que tracta és de seguir uns principis:

- *Es requereix un mestre viu i creador.*
- *Les formes no constitueixen la música en sí, és la vida la creadora de formes.”*

Per a Willems hi ha dos tipus d'educació musical: la que ensenya a apreciar-la i escoltar-la i la que ensenya a practicar-la.

El mètode consta amb una base teòrica i una pràctica bastant amples. Es podria dir que els principis que segueix són:

- *“Formar musicalment als nins.*
- *Participar en la forma metòdica amb mitjans natural i vius, que van des del concret sonor a l'abstracte.*
- *Desenvolupar la imaginació creadora i la seva expressivitat.*

- *Desenvolupar la sensibilitat auditiva i el sentit rítmic.*”

Després el que fa es fer una sèrie d'activitats per dur a terme durant el procés d'ensenyança-aprenentatge de la música.

El mètode Martenot

El mètode de Maurice Martenot (1898 – 1980) es basa en la investigació de nous materials acústics, la psicopedagogia musical i el joc.

Considera que quan millor s'aprèn es jugant i per tant, aquest és el pilar de la seva teoria on segueix com a pautes:

- *“Sentit rítmic.*
- *Relaxació.*
- *Atenció auditiva.*
- *Entonació.*
- *Equilibri tonal.*
- *Iniciació al solfeig: lectura rítmica i lectura de notes.*
- *Harmonia i transport.*”

Com a material per a la seva teoria emprà quaderns de solfeig per l'alumnat i guies pels mestres. La seva obra consisteix en 4 quaderns amb una casta d'activitats molt variada que van adquirint complexitat progressivament.

La resta de la lectura són exemples dels exercicis que es poden apreciar al seus quaderns.

El mètode Orff

El mètode de Carl Orff (1892 – 1982) es basa en l'activitat, és a dir, emprar-les com a mitjà de contacte amb la música contant des del primer moment amb tots els elements musicals que hi participen.

Els objectius de la seva metodologia són:

- *“Desenvolupament de la intel·ligència i exercitació de possibilitats motrius del cos.*
- *Assolir la participació activa dels nins mitjançant l'ocupació dels elements musicals i l'audició activa[...].”*

La resta de la seva lectura són exemples d'activitats que proposa per a l'ensenyament de la música.

El mètode Ward

Justine Bayard Ward, autor nord-americà, va crear un mètode centrat en la música cantada “[...] i en els tres elements que considera centrals: control de la veu, afinació i precisió rítmica”. Aquest aprenentatge se divideix en tres grans períodes:

“Imitació pura, reflexió sobre l'acció i ampliació dels coneixements i de la pràctica”.

També, va tenir un gran vincle amb la música religiosa (cant gregorià).

Per tant, els seus principals objectius són:

- Oferir una formació musical basada en l'adquisició d'aprenentatges sobre “[...] la música clàssica, la música popular i el cant gregorià”.
- Aplicar les teories pedagògiques i psicològiques actuals de l'època en la formació musical dels infants.
- *“Educar activament, desenvolupant la imaginació i el poder expressiu dels infants, despertant les seves capacitats, la curiositat i estimulant el seu interès”.*
- Considerar la música com un mitjà per potenciar “[...]la intel·ligència, voluntat i sensibilitat”.

Una activitat que exemplifica aquest mètode és “[...] la combinació d'esquemes rítmics per a obtenir estructures més llargues. Formes musicals: ABAB, AABB, AAAA”.

El mètode Suzuki

Segons Shinichi Suzuki, l'educació musical ha de comprendre els següents objectius:

- *“Contribuir a l'educació integral dels nens donant-los instruments per arribar a desenvolupar les seves capacitats i ajudar-los a enriquir-se espiritualment”.* És a dir, l'educació musical ha de ser un complement principal per un bon desenvolupament del nin.
- *“Potenciar un ésser humà complet que amb treball i esforç i en un entorn que l'animi amb amor i paciència, pugui desenvolupar confiança i respecte a sí mateix. Tots els nins i nines posseeixen la capacitat d'aprendre i desenvolupar totes les seves potencialitats”.* Amb altres paraules, ha de ser un incentiu per que el nin vulgui tenir una formació completa i adequada, i es senti complet.

Quan ens explica l'alumnat especifica que s'ha de tenir en compte el lloc en el que viu, ja que són influenciats pel seu entorn i que aquest pot ser o no favorable. Considero que aquest és el punt de partida de la seva metodologia i per tant, el seu principi bàsic.

Després parla de la llengua materna on ens diu que es important que estigui envoltat d'amor, confiança e il·lusió per a facilitar l'aprenentatge, a part del suport i ànims dels pares. També un punt clau és que es comença primer per l'instrument i després s'aprèn la lectoescriptura musical. En quant a les cançons que van aprenent, no les deixa de banda sino que les va perfeccionant sempre.

També parla de la funció dels pares, que com he dit abans es tracta de motivar els fills i estar sempre amb ells animant-los a que segueixin.

En quant a l'entorn musical, diu que l'alumnat ha de viure envoltat de música, és a dir, que sempre ha d'estar en contacte amb ella, ja sigui a casa, a concerts, etc.

En quant a la seva organització pràctica, es pot començar a partir dels 3 anys, on les primeres lliçons aniran destinades als pares ja que és important que conegui el recorregut que farà el seu fill al llarg de la seva educació musical.

Conclusions de les metodologies genèriques.

Després de llegir sobre tots aquests grans autors tinc clar que no hi ha una metodologia més correcta que una altra, simplement són diferents punts de vista on es pot estar més d'acord o més en contra.

Baix el meu punt de vista amb les que més m'identifico com a mestre són la de Suzuki, la de Dalcroze i la de Martenot. Crec que primer l'alumne ha de tenir experiència, com diu el mètode de Suzuki, primer tocar l'instrument per dir-ho d'alguna manera, és a dir, el més important per a mi es que aprenguin fent (principi bàsic de Dewey) i quan ja hagin provat, entès la música com un joc, agafat respecte cap a ella i sobretot l'hagin interioritzada ja es pot començar amb l'aprenentatge teòric d'aquesta, ja que sino, el que aconseguim es que odiïn la música pel simple fet que no l'entenen, no saben per a que els hi servirà tot el que se'ls ensenya, precisament perquè no entenen la música, no saben apreciar-la ni escoltar-la i per això per que abans de tant de llibre i tanta teoria el primordial es que sentin la música dins l'ànima.

L'autor amb el que menys afinitat he tingut musicalment ha estant Kodaly ja que es basa primordialment en l'aprenentatge del solfeig, i com he explicat al paràgraf anterior, va en contra de les meves creences de com s'hauria d'ensenyar la música, ja que a la fi, aquesta és sentiment, per sentir primer l'hem de conèixer i estimar.

Com a conclusió dir que de tots he après alguna cosa, es cert que d'alguns he après més i d'altres menys, però l'important es omplir-se i banyar-se de coneixements per tal de poder tenir clar quin tipus de mestre volem esser. Quan més coneixements diversos tinguem, millor serà la nostra metodologia i més pautada serà.

Elaboració de la meva metodologia teòrica.

Després de tot el que he llegit, de l'entrevista i de la pròpia experiència he decidit fer una guia de recomanacions als possibles mestres que ho llegeixin i vulguin provar de dur a la pràctica aquesta metodologia.

Abans de tot, vull explicar que la guia es pot variar, modificar o eliminar en cas que l'alumnat corresponent així ho necessiti, ja que cada alumne es un món. A més, la meva intenció és que la metodologia es pugui aplicar al conjunt de la classe per tal d'aconseguir que l'àrea d'educació musical sigui totalment inclusiva.

1. Fer un anàlisi de l'alumnat per esbrinar com aprèn millor, si amb l'oïda, amb el tacte, amb l'experiència, etc. És important esbrinar-ho de tot els alumnes per tal d'assegurar-se que l'aprenentatge serà efectiu, i que se'ls facilita aquest procés, perquè si l'alumne no entén el que s'intenta ensenyar deixa de voler fer-ho amb ganes.
2. Diagnosticar si l'alumnat presenta alguna altra deficiència a part de la visual. S'han de tenir en compte totes les possibles necessitats educatives especials que presentin els alumnes, tant els que tenen deficiència visual com els que no, per tal de poder posar els mitjans necessaris per ajudar l'alumne.
3. Començar amb identificació de sons de la naturalesa per tal de que l'oïda s'afini, ja siguin gravacions o reals. La meva recomanació és anar alternant, ja que no es sent de la mateixa forma un so gravat que un en directe.
4. Tot seguit introduir els sons que l'home ha creat. Tant els que crea amb el propi cos com els que fan imitació d'altres sons, com els instruments, etc. És important conèixer tota casta de sons per aconseguir que l'oïda discrimini els diferents sons i sàpiga identificar a que correspon el que sent.
5. Fer audicions instrumentals per a que puguin distingir entre els diferents sons i discriminar els instruments que senten. Amb això, es poden fer multitud d'activitats interessants que faran que tots els alumnes es sentin còmodes i que gaudeixin d'escoltar tot tipus de música, des de la música pura, fins a l'actualitat. Exemples d'activitats que es poden fer, sempre havent escoltat primer l'audició seria que expliquessin a que els

ha recordat el que han sentit, quin tipus de pel·lícula podria esser, quin ritme té, els instruments que hi apareixen, quina dansa farien, si es podria cantar o no, etc.

6. Esser capaç de reproduir oralment sons de la natura i creats per l'esser humà. Per tal d'anar afinant la veu i veure quins registres vocals tenen, per desenvolupar el sentit de l'oïda, etc. És una activitat ideal per als alumnes.
7. Introduir ritmes amb el cos partint de la producció de sons. Per a desenvolupar el sentit del ritme, aquesta és una de les millors manera, es pot partir primer de dur a terme amb algun instrument algun ritme simple i que l'alumne amb la part del cos que vulgui repeteixi el que ha sentit, també es pot fer amb la velocitat de les passes, etc. No suposa tampoc cap dificultat per a l'alumnat amb deficiència visual si aquest coneix bé l'entorn i es fa l'activitat en parelles per tal que tingui un suport que el faci sentir segur.
8. Introduir la cançó, sempre aprenent les lletres a base de dramatització vocal, és a dir, emprar diferents altures, tons, ritmes, etc. Per l'alumnat amb deficiència visual podria suposar un esforç ja que quasi sempre s'han d'aprendre la lletra de memòria, tot i que, considero que cap dels alumnes hauria de tenir la lletra, ja que és un exercici per exercitar la memòria que va molt bé i hi ha infinitat d'activitats que es poden fer amb la lletra d'una cançó.
9. Introducció de les notes començant amb cançons bitonals per anar augmentant poc a poc a mesura que vagin entenent el concepte. Sempre que es faci alguna cançó a classe la meva recomanació es que tinguin la partitura, no per saber llegir les notes des d'un principi, sino perquè es relacionin gradualment amb l'escriptura musical. En quant a l'alumnat amb deficiència visual, primer s'ha d'ensenyar la lectoescriptura musical del Braille, i com que és molt complexa l'alumne requerirà temps per aconseguir entendre les partitures, però mentre entengui que cada nota té una altura diferent i que hi ha diferents tons i entengui que cada nota rep un nom i que sempre sona igual, haurem aconseguit el nostre objectiu.
10. Introducció de les danses, per tal d'unificar cançó i ritme. Sempre han d'esser en parelles i l'alumnat amb deficiència visual ha d'esser el model que tots han de seguir per aprendre el ball, a més d'explicar oralment quines passes s'han de fer per tal d'assegurar-nos que entén el que li estem fent amb els moviments del cos. L'espai ha d'estar sempre limitat i l'alumne l'ha de conèixer amb detall.
11. S'han de tenir en comte factors com, que l'alumnat amb deficiència visual sempre ha d'esser el model per dur a terme l'activitat i que sempre s'ha de tenir un contacte amb

ell per tal de que entengui el que s'intenta explicar, a part de sempre estar emprant una metodologia oral. També és important fer treballs en grup, sobretot en quant a danses, ja que fa que l'alumnat amb deficiència visual tingui més confiança realitzant l'activitat i amb l'entorn que l'envolta. Un altre punt importantíssim és l'aula, l'alumnat ha de saber exactament on es tot i com està ubicat i qualsevol canvi que es dugui a terme se l'ha d'informar.

12. Esser conscient que encara que un alumne amb deficiència visual tingui més desenvolupat el sentit de l'oïda, no vol dir que la música se li hagi de donar bé, ja que tots els alumnes necessiten una formació bàsica.
13. En quant al llibre de text, considero com ja he dit abans que no hauria de tenir lloc a l'aula de música ja que hauria d'esser tot basat amb l'experiència, no crec que fer sopes de lletres o acolorir dibuixos els ajudi a aprendre música, per tant, fer més audicions, escoltar el silenci, simplement escolar els sons de l'entorn, crear música, fer danses, etc. hauria d'esser suficient.
14. En quant a les imatges d'instruments, qualsevol infant sigui invident o no, entén millor si veu les coses a la vida real, si se'ls apropa al seu entorn, per tant, la meua recomanació es que tots els centres tinguin, encara que siguin de jugueta, una casta variada d'instruments, no només Orff, sinó de qualsevol. Jo mateixa he comprovat que veient la imatge d'un violí no tenien cap tipus de reacció, en canvi, quan els hi vaig dur a classe el meu violí tots varen tenir moltes preguntes a fer sobre l'instrument, com es tocava, d'on sortia el so, perquè tenia la forma que tenia, com es posaven les cordes, etc. i gràcies a això es varen apropar més a la música i els hi va agradar una mica més, els hi va encantar tocar-lo i ja em demanaven si podien donar violí a classe.
15. Utilització d'instruments, és molt important anar poc a poc amb els alumnes, ja que encara que no sigui gaire problema per a ells, han de saber exactament com funciona i com emprar-lo. Per exemple, amb els instruments de plaques és millor que l'alumnat amb deficiència visual comenci emprant una sola baqueta i que empri el temps necessari per aprendre com fer que funcioni i on es cada nota. En quant a la flauta dolça, tampoc suposa molta complicació per a ells, és important corregir les errades que cometi amb l'experiència, primer se li hauria d'ensenyar com es col·loquen les mans per agafar l'instrument i posar-li els dits als forats per a que ell sàpiga on són i els ubiqui. Es recomanable al principi posar nombres a cada forat de forma que ell vagi entenent que cada forat es una nota i com es toca, per exemple si volem tocar un "la" explicar-li que ha de posar els dits als forats nombre "6, 7 i 8".

16. Quan es fa alguna cançó o dansa, hem de tenir en comte que hem de canviar els gestos que fem per indicar l'entrada o el final d'aquestes per sons. Aquests sons es poden acordar en tot el grup/classe i fer que a partir d'aquell moment serà el que indiqui les passes de les cançons.
17. Persones que s'han d'implicar en l'aprenentatge de l'alumnat amb deficiència visual. Considero que tota la comunitat educativa i sobretot, els pares. Els pares són la figura de l'alumnat a casa, són el model a seguir i per tant és necessari acordar amb aquests un seguiment de l'alumnat i una col·laboració absoluta amb el centre. Se'ls hi pot donar unes pautes per ajudar a motivar l'alumne a les classes i per a reforçar la seva confiança. Per tant, la família es molt important que participi activament dins l'educació de l'alumnat.

Aquesta és la meua metodologia d'ensenyança per a l'alumnat amb deficiència visual, tot i que he intentat en tot moment incloure a tot l'alumnat a fi de poder aconseguir una inclusió total. Tot i així, tal i com he dit al resum de l'entrevista, considero que la inclusió encara és una metodologia purament teòrica i que es necessari fer molts canvis al sistema educatiu actual per poder aconseguir-la, però no m'estendré més amb aquest tema ja que es podria parlar pàgines i pàgines de les millores que podrien fer-se al sistema educatiu.

Finalment vull especificar que aquesta metodologia és purament teòrica i no s'ha fet una experimentació pràctica per poder verificar la seva eficàcia, encara que, la intenció d'aquesta, és la duta a la pràctica.

Conclusions

Dur a terme aquest projecte no només m'ha format com a persona i m'he informat d'un tema bastant llunya a la meva experiència, sino que també m'ha fet tenir noves perspectives de l'educació, m'ha fet sentir que estava fent alguna cosa útil pel benestar de l'alumnat, i crec que aquesta és la màxima funció d'un mestre, considero que hauria d'esser el punt de partida de tots per tal d'aconseguir una millor educació i un millor futur per a l'alumnat.

Al paràgraf anterior he parlat del que considero que hauria d'esser l'objectiu principal dels mestres, però no només hauria d'esser d'ells ja que no tota la responsabilitat ha d'esser de nosaltres, sino que les famílies també són un pilar clau per a l'educació de l'alumnat i a vegades, no s'aconsegueix la participació necessària, ja sigui per falta de temps o per falta d'implicació, no entraré dins els motius de cada família, però si que tota la societat hauria d'esser més conscient de que tots som pilars clau dins l'educació de l'alumnat.

He de reconèixer que tot i que tots els apartats del treball m'han semblat molt interessants i gratificants, la part de l'entrevista, veient una persona formada i amb experiència, que actualment està exercint i escoltant tot el que m'havia de dir, ha estat la part que més m'ha emocionat i motivat per dur a terme el projecte, veure les mancances que hi ha, i que els centres no s'impliquen al cent per cent en millorar les condicions d'aquest alumnat i que a sobre sigui l'alumnat amb deficiència visual el que s'adapta al centre em pareix una aberració i una cosa que no s'hauria de tolerar dins el món de l'educació. Se suposa que els mestres han d'esser un model a seguir, per desgràcia, per esser bons models han d'esforçar-se diàriament en aconseguir un comportament modèlic i després de sentir això el que em vaig demanar es a veure quina classe de model, valors i principis estem donant a aquest alumnat que s'ha d'adaptar al centre.

Tot i que he vist moles coses que necessiten un canvi absolut, m'ha agradat veure que molta gent està fent feina per aconseguir una educació millor, encara que en moltes ocasions passen desapercebuts, perquè a la societat en general no interessin aquests temes.

Finalment vull dir que ha sigut un plaer per a mi poder dur a terme aquest projecte que m'ha omplert tant com a persona, m'ha fet sentir útil dins el món de l'educació i m'ha format com a mestre i espero poder seguir duent a terme projectes d'aquest tipus per pròpia conta per poder aportar el meu granet al món de l'educació.

Referències bibliogràfiques

- Andrade, P. M. *Alumnos con discapacidad visual Necesidades y respuesta educativa*.
- Berbel, Noemy i Furió, Joana M^a. *Aportacions teòriques i metodològiques a l'educació musical*.
- Bertevelli, I. C. D. (2010). La educación musical de personas con deficiencia visual y la musicografía Braille: de la musicalización a la lectura y la escritura de la partitura en Braille. *Actas de la IX Reunión de SACCoM*, 58-64.
- Bordonau, E. B. (2004). *Historia de la enseñanza musical para ciegos en España: 1830-1938*.
- Bordonau, E. B. (2005). Musicografía de Abreu y Llorens; dos sistemas alternativos a la recepción del Braille en España. *Revista Integración*, 46, 7-12.
- Heredia, A. A. (1996). El proceso de enseñanza-aprendizaje en educandos ciegos y deficientes visuales en el área de educación artística (musical). *Congreso estatal sobre prestación de servicios para personas ciegas y deficientes visuales: Madrid, Septiembre 1994* (pp. 103-105). ONCE.
- Herrera, R. (2008). *Una música, dos partituras: la representación gráfica usada por videntes y no videntes*. En Actas de las 4ª Jornadas de Investigación en Disciplinas Artísticas y Proyectuales. UNLP.
- Lucato, M. (1997). La metodología Kodály aplicada a la escuela primaria. *Revista Electrónica Interuniversitaria de*.
- Orientacions bàsiques per a l'educació musical dirigida a persones amb discapacitat visual. ONCE
- Pedagogia musical: <https://sites.google.com/site/pedagogiamusi/m/metodo-kodaly>
- Riccardi, P. S. (2005). *Intervención musical em el alumnado com necessitats educatives especials: delimitacions conceptuals desde la pedagogia musical y la musicoterapia*.
- Rodríguez, E. G. (2004). Posibles beneficios del aprendizaje musical significativo en el desarrollo global del niño de entre 4 y 6 años con deficiencia visual o ceguera. *Revista de Psicodidáctica*, 47.
- Rubí, F. C. (1997). La pedagogía musical a Mallorca. La introducció del mètode d'educació pel ritme d'Émile Jaques-Dalcroze (1909-1922). *Educació i Cultura: revista mallorquina de Pedagogia*, 10, 39-48.

Annexos

Annex 1

Transcripció de l'entrevista. Per petició de la mestra la seva informació personal es mantindrà en l'anonimat.

1. Creus que es tenen els recursos necessaris per dur a terme una inclusió d'aquests alumnes? Per què?

No, a ver, recursos siempre faltan. Solo parte ya del hecho de que o no tienen instrumentos musicales reales, o si tienen son muy pocos. Y los grandes, un violín por ejemplo, no lo vas a tener en un colegio, lo entiendo. Pero molestarte, cómprate unos juguetes, unas maquetas... lo que sea, para que los niños lo puedan coger. ¡No solo los ciegos! Los otros también, que siempre será más real que un dibujo, que a mí lo de los dibujos me pone mala. Entonces por eso digo que muchas veces nosotros también tiramos de recurso de dibujos, que hacemos en relieve, que también viene bien que el chaval se acostumbre a reconocer figuras en 2D. Pero para saber que esto que estoy tocando es un violín, si lo he tocado antes en la realidad, yo voy a saber abstraer que es un dibujo, pero si no... Es más difícil, porque me lo dice el profe

[Y en tema de recursos de los centros para escribir en Braille...]

A ver, eso está solucionado, eso está bien. Te explico cómo se hace normalmente, pero solo de ciegos totales, porque de los parciales es otra historia. Normalmente lo que haces es, a principio de... en mayo los profesores deciden que libros van a dar el año siguiente... nosotros nos enteramos... solicitamos la copia de esos libros a la ONCE. Cuando empieza el curso el alumno tiene sus libros. El alumno va a contar con los mismos libros y el material. El problema, cuando hay fichas es cuando hay alumnos que van a centros por proyectos, que no tienen libros de texto, es siempre facilitarnos a nosotros el material para transcribirlo. Hoy es muy fácil por las nuevas tecnologías. Envías los archivos por correo electrónico y los imprimes en un momento. Hay un programa que transforma la tinta en Braille y ya está (Quick Braille). Guardas los archivos en formato compatible y después es imprimirlo, hace falta eso si, una impresora de braille. Por ejemplo, los alumnos aparte de tener esto, se les instala una impresora de braille en el ordenador que digan, por que muchas veces es una ficha...

son textos... que no están en los libros de texto, que se hacen aparte, entonces el propio maestro lo puede hacer

[¿Esto es en todos los centros?]

No, solo en algunos, donde hay niños ciegos. Se instala siempre que haya un alumno que lo necesite. Facilidades para tener eso sí que hay, no es la teoría de la educación inclusiva, que va el alumno allí y lo tiene todo y se piensa en el y en todos los centros hay. Aquí, hay un alumno ciego y se va. Con la música pasa lo mismo, les llevas el material, se los prestas... los utilizan o no... Con los libros pasa lo mismo, haces las transcripciones y se las llevas. Necesitan un soporte: mapas, relieves o cosas así también se hace alguna cosa que puedan necesitar. No siempre, pero bueno.

2. Quina metodologia empres amb l'alumnat amb deficiència visual?

En nuestro caso normalmente no excluimos. Normalmente lo que hacemos es entrar al aula, estamos con el alumno allí el profesor da clase para todos y el alumno sigue la clase. Que haces, primero son niños con un ritmo más lento para seguir la clase. Pues le das estrategias para que siga el libro. En todos los casos en los que entro lo hacemos así. Otra cosa es que no le dé tiempo. Escucha la explicación del maestro como todos los demás y después se pone a la tarea. Claro, a lo mejor sus compañeros acaban en 10' y el necesita 20, pues Bueno, lo hace. Pero la idea es esa. En algunos casos quizás si optas, acuerdas con el profesor desde principio de curso o sobre la marcha, que si son 4 ejercicios similares, pues solo hace 2. Si los hace bien... Entonces quizás cantidad de tarea, sí. Pero no quitas objetivos ni contenido. El libro se sigue haciendo, claro. Normalmente te hablo de clases que yo entro, en general se utiliza el libro de texto. Llega el profesor, se pone, abren por la pagina tal... explico "x" cosas y hacéis estas actividades y las corrijo. Para las partituras no lo usan mucho (el material). Partiendo del hecho de que niños ciegos totales no tenemos muchos, 2-3 en centros diferentes... Entonces... yo por ejemplo la niña a la que voy yo sé que lo usa porque se lo he enroscado al profesor. Le he llevado la caja, le he dicho eso, y coincide que estoy con la niña en la clase de música, y cuando se pone a hablar en seguida yo le digo "Espera, que sacamos la caja aquella", y entonces sí, pero estoy por asegurar que ningún colegio que lo hemos dejado lo ha utilizado. Que sería fácil de hacerlo, a lo mejor, hacer jugar a los niños con esto. La pizarra está pensada para eso. Para que no solo sea el niño ciego el que salga y coloque las notas, sabes? Que lo hagan todos. Pero al final no, al final el tema es, yo por ejemplo en mi caso, estoy en la clase y las

cosas que hacen en tinta yo se las pongo en braille y vamos haciendo. Hacen audiciones... el libro dice el maestro que lo hacen porque el colegio le obliga, que por el no haría el libro. Normalmente les pone una audición... y si... en esa clase estoy por ella por temas de horario y me quedo con ella dentro de la clase y la ayudo con el material. Por ahora no llevan muchos signos, e introducirseles a la niña es un momento. Mientras que los compañeros hacen esto, ella hace esto otro. Para escribir no usan papel, como son pequeños usan Perkins. Tiene su máquina. La ONCE concede 2, una para casa y otra para clase, porque son muy pesadas. Yo tengo una. No la has visto nunca?

En la escuela nuestros grandes aliados son los PT's, son siempre los que más... ellos se ponen y aprenden Braille, al tutor de aula le cuesta... le cuesta más, no se ponen en la vida, y ya tienen sus años...

3. Empres la mateixa metodologia quan els ensenyen música? Com ho fas?

Contestada junto con la 3, si, se usa la misma metodología

4. Com es l'aprenentatge de la música a l'alumnat amb deficiència visual?

Ya está hablado también, un poco más lento, diferente, pero como tiene que aprender la xilografía específica, es otra disyuntiva distinta. Es aprender unos símbolos y saberlos leer. Es compleja. Para la música hay un signo para la clave de sol, clave de sol en segunda... si es clave de fa en tercera es otro símbolo. Uno para cada cosa. Para la altura hay una serie de normas, si entre dos notes, el intervalo es superior al intervalo de 4ª, hay que marcarlo.

¿Cómo sabes que un Re es uno y no otro?

Se pone un símbolo para identificarlo. Si solo hay tres notas de diferencia, se entiende que es ascendente, si es descendente se tiene que marcar. Siempre tienes que indicarlo todo. La música reglada es difícil de aprender. La música de distinguir sonidos y tal es mucho más fácil, lo cogen más rápido. Normalmente si... la barrera es la lectoescritura. Si no nos empeñáramos en hacer lectura musical, los niños irían más rápido. Al igual que inglés, ¿por qué a los niños ciegos les cuesta más aprender inglés? ¡Pues porque no pueden ver los dibujitos! Las explicaciones siempre intentamos que sean habladas, que expliquen los dibujos y esquemas que hagan en la pizarra. Si tienes que enseñarles movimientos, lo usas a el de modelaje, que el haga los ejercicios que el

resto tienen que hacer. Para aprender una canción, parto de que lo lea, aunque siempre cante.

Los chavales que ven no saben escuchar, además que no se les enseña. Yo me fijo muchas veces con mi niña que me dice “¿Qué se oye?” y es algo que ha pasado por la calle, también es una forma de escape, porque no puede distraerse mirando nada.

5. Creus que els centres educatius intenten aconseguir aquesta inclusió? Per què?

Hombre, pues creo que sí, al menos intención tienen.

Creo que lo de la inclusión es teoría. No... Para eso lo primero tendrían que hacer es reducir las clases a la mitad de alumnos, es que no puedes! Si la inclusión fuera real, no importaría la nacionalidad de los alumnos. Después están todos ahí juntos, y los objetivos están marcados para un grupo que no tiene nada que ver con eso. Y si queremos llegar a los mínimos para que no se estrellen al salir, algo tendremos que hacer. Si nos tenemos que adaptar a ellos (que es lo que tendríamos que hacer para que fuera inclusivo), pero al salir se estrellaran porque le exigirán el oro y el moro y no lo tendrán, pero es porque el sistema está mal planteado. Se plantea una cosa muy bonita pero, manteniendo un sistema que no es el escolar, que no es el inclusivo, entonces, ¿para qué? Después, cuando me vaya de la escuela ¿qué me van a pedir? Así no vamos. Queda muy bonito en los papeles... para los políticos... precioso. Creo que los centros hacen bastante cosa, pero no se le puede pedir milagros.

6. Que faries per millorar aquesta situació?

Lo primero, los grupos mucho más pequeños, con muchos menos niños, y después dejarse de planteamientos... “en primero se tiene que saber esto, esto y esto; en segundo...” pero vamos a ver, ¿no se tenía que adaptar la enseñanza al niño? Como es fulanito. A este le voy a enseñar así, así y así; a este así... y hasta donde llegue. Cuando llegue aquí, ya iremos poniendo, pero no por obligación en 4º de EGB tengo que saber dividir. Que no planteen hacer una cosa cuando no van a facilitarlas. Estamos hartos, en el buen sentido, de que los maestros se quejen de no puedan dedicar tiempo a un niño por que tengan otros. También es alumno tuyo igual que los otros, ¿sabes? Me acuerdo mucho de una profesora de un alumno, cuando le introdujimos el ordenador en el aula. La profesora se ponía muy nerviosa. La profesora decía que no iba el ordenador y puede que sí, bastaba darle solo a una tecla y ya está. Decía que no tenía tiempo para dedicarle.

- Mira, le decía, le metes los textos en el ordenador y que lo lea
- Pero ¿cuándo lo hago?
- Mira, si a los otros se lo haces con boli.

Yo no se lo decía, pero es eso que piensas, si te molestas en hacer un resumen a bolígrafo, porque es lo que les hacía de medi, los copiaba en la pizarra y así los niños para estudiar. Ella hacia esto, era su metodología y yo no me iba a meter. Entonces tú coges al alumno y procuras que se ponga a hacer eso. Si nos ponemos a cuestionar ya no nos dejan entrar más. Pero es más fácil si lo escribe en un ordenador, lo imprime, el niño lo tiene en el ordenador, y después lo escribes en la pizarra. Pues que no tenía tiempo. Es esto de que no tengo tiempo y tengo muchas cosas. A este se lo tengo que dar así, a este asá... No tengo tiempo... el relicario siempre es este. No tengo tiempo para tanta cosa, tengo muchos niños, corregir pilas de cuadernos... No les des tantos deberes.

Que corrijan ellos mismos sus ejercicios en clase es viable si son pocos niños y tienen tres tareas, pero si tienen tropecientos... Para que les pones tantas!

Que los niños aprendan en el colegio es otra teoría que tengo, creo que aprenden en casa. Los niños descansan todas las horas de clase. Vamos a ver, la mayoría pierde el tiempo en clase y aprenden cuando hacen los deberes, y asimilan algo.

7. Quins aspectes positius creus que tenen els centres en quant a aquest tema?

Contestada en las preguntas anteriores

8. Com creus que es podria aconseguir una metodologia inclusiva per alumnat amb deficiència visual als centres?

Contestada en las preguntas anteriores.

9. Creus que es possible aconseguir-ho? Com?

Es una teoría, se pueden conseguir mejoras, pero la inclusión total, lo veo muy teórico

10. Qui creus que s'hauria d'implicar per aconseguir aquesta inclusió?

Todo dios. La administración educativa para empezar, para ser conscientes de lo que se necesita y empezar, luego el profesorado y después las familias, porque claro, eso es otra cosa, si yo no les pongo deberes, luego vienen los padres y se quejan, sabes? La familia también se tiene que implicar. Que los padres no lleven a sus hijos porque

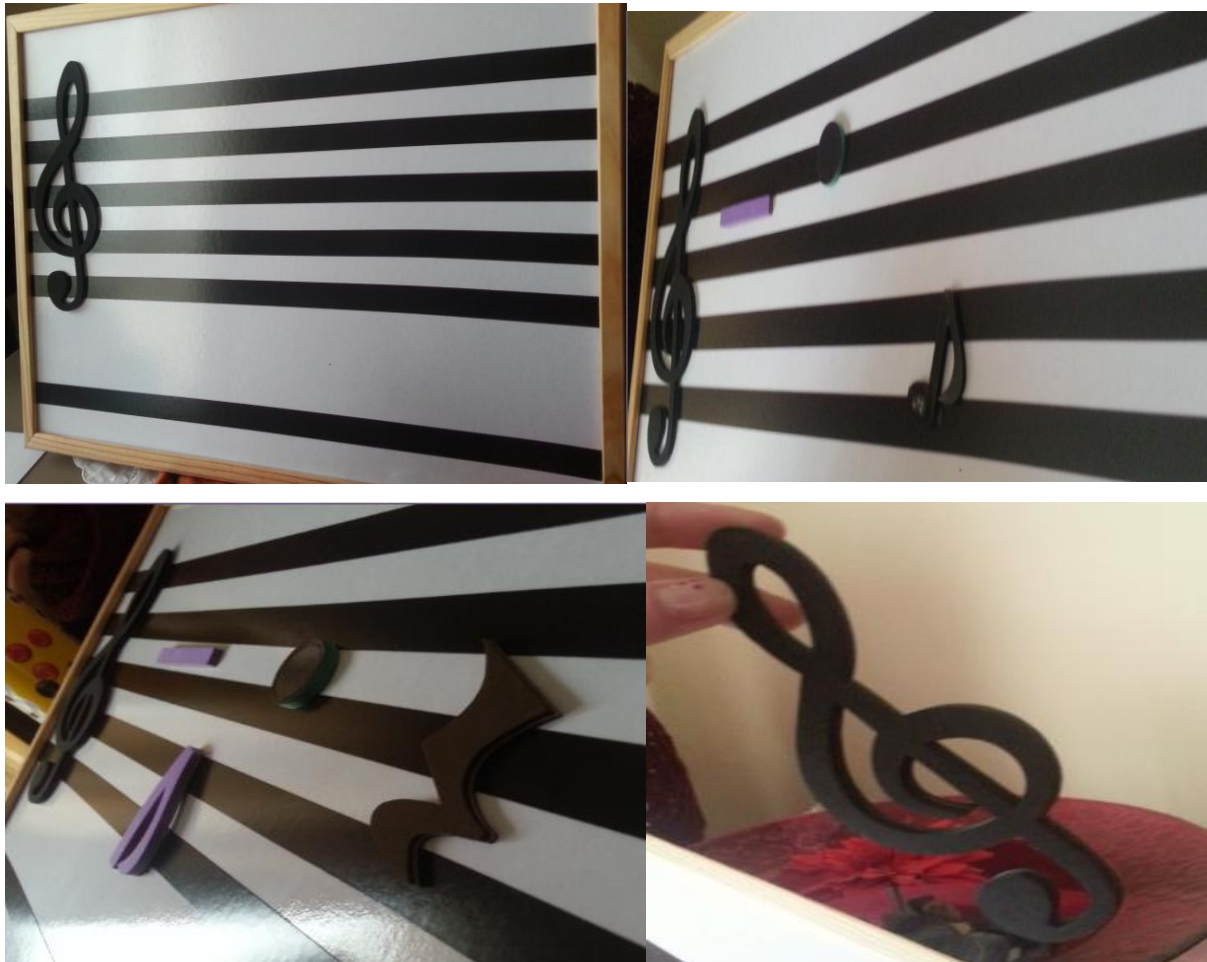
van gitanos, eso es inclusivo? Por favor... Y mi colegio que no venga tal... Y no solo que los centros públicos estén colapsados, sino que no hay mentalidad para hacer una educación inclusiva, no hay mentalidad para ellos

11. Com creus que aprenen millor?

Contestado, hablado sobre todo, que no sea todo tan visual. Visitas a ver conciertos, hablar con músicos... yo que sé, hay muchas cosas, es que la música es oído, es oír y cantar, leer es accesorio.

Annex 2

Material tàtil:

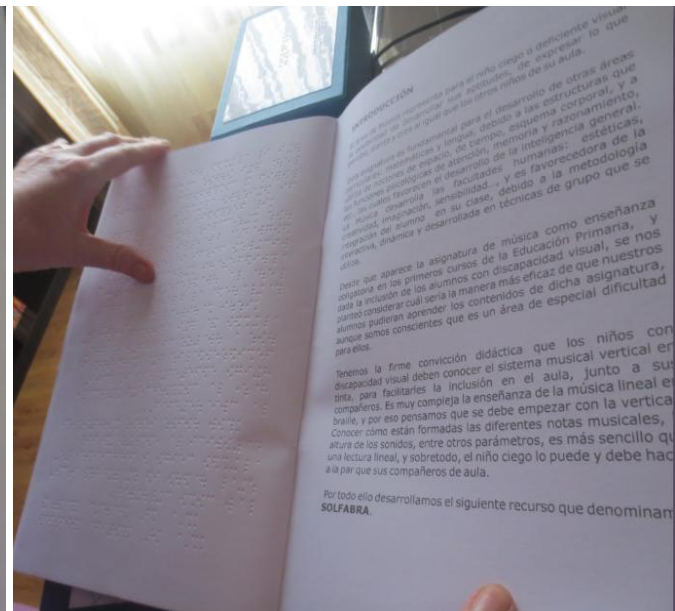
Quadern d'activitats:

Si negra

Mi Blanca

INTRODUCCIÓN

El área de Música representa para el niño ciego o deficiente visual la posibilidad de desarrollar sus aptitudes, de expresar lo que percibe, siente y crea al igual que los otros niños de su aula.

Esta asignatura es fundamental para el desarrollo de otras áreas curriculares: matemáticas y lengua, debido a las estructuras que utiliza de nociones de espacio, de tiempo, esquema corporal, y a las funciones psicológicas de atención, memoria y razonamiento, etc., las cuales favorecen el desarrollo de la inteligencia general. La Música desarrolla las facultades humanas: estéticas, creatividad, imaginación, sensibilidad..., y es favorecedora de la integración del alumno en su clase, debido a la metodología interactiva, dinámica y desarrollada en técnicas de grupo que se utiliza.

Desde que aparece la asignatura de música como enseñanza obligatoria en los primeros cursos de la Educación Primaria, y dada la inclusión de los alumnos con discapacidad visual, se nos planteó considerar cuál sería la manera más eficaz de que nuestros alumnos pudieran aprender los contenidos de dicha asignatura, aunque somos conscientes que es un área de especial dificultad para ellos.

Tenemos la firme convicción didáctica que los niños con discapacidad visual deben conocer el sistema musical vertical en tinta, para facilitarles la inclusión en el aula, junto a sus compañeros. Es muy compleja la enseñanza de la música lineal en braille, y por eso pensamos que se debe empezar con la vertical. Conocer cómo están formadas las diferentes notas musicales, la altura de los sonidos, entre otros parámetros, es más sencillo que una lectura lineal, y sobretodo, el niño ciego lo puede y debe hacer a la par que sus compañeros de aula.

Por todo ello desarrollamos el siguiente recurso que denominamos **SOLFABRA**.

OBJETIVOS

Los objetivos de este material son:

1. Introducir al alumno en la música en tinta.
2. Conocer el pentagrama musical.
3. Conocer las distintas figuras.
4. Aprender la altura de los diferentes sonidos.
5. Aprender el símbolo y significado de los silencios.
6. Hacer la correspondencia entre la música vertical en tinta y la música lineal en braille.
7. Motivar al alumno en el conocimiento del lenguaje musical.
8. Favorecer la inclusión educativa del alumno a través la utilización del material.

DESCRIPCIÓN DEL MATERIAL

Este material está diseñado para alumnos de Primer Ciclo de Educación Primaria, ya que es en ese momento educativo cuando se inicia el conocimiento de la notación musical. También es recomendable para aquellos más pequeños (5 años) que estando en Escuelas de Música o Agrupaciones Musicales se empiecen a introducir en dichos contenidos musicales.

Caja contenedora SOLFABRA. Materiales que contiene:

El pentagrama táctil consta de:

- Una pizarra blanca y enmarcada, a la que se han adherido cinco tiras imantadas de color negro, a modo de pentagrama.

En la parte inferior de la pizarra hay una línea de soporte para colocar las figuras que vamos a utilizar.

- Caja clasificadora con cabezas de notas, plicas, corchetes y silencios, realizadas con distintas texturas y manteniendo el diseño original en tinta. La base de todos los elementos está hecho con lámina imantada para su fijación en el pentagrama.

Solfabra

- El cuaderno consiste en 4 láminas tamaño folio hechas en cartulina plastificada. En cada lámina se colocan las cinco líneas del pentagrama imantadas y el nombre de la figura que queremos trabajar: redondas, blancas, negras, corcheas.

- Caja clasificadora con figuras musicales: clave de sol, redondas, blancas, negras y corcheas. Están realizadas en "eva" blanco o negro de diferente textura, guardando equivalencia con las figuras en tinta. Se añade en la cabeza de la figura la signografía en braille, creando de esta forma todas las notas.

El círculo redondo se sujetará a las láminas plastificadas con brida.

CARACTERÍSTICAS DIDÁCTICAS

La pizarra musical se utiliza en un primer momento del aprendizaje de la música, su objetivo fundamental es que el alumno conozca el pentagrama, las figuras musicales y sus partes (cabeza, plica, corchete...) y la altura del sonido.

Con este material puede realizar pequeños dictados musicales.

Con el SOLFABRA el alumno ciego o deficiente visual es capaz de comprender las explicaciones del profesor cuando habla de pentagrama, SOL en la segunda línea o intervalo de tercera. Además permite que el profesor pueda corregir de forma inmediata pequeños ejercicios que el alumno realice y facilita que otros compañeros valoren y comprendan el trabajo de nuestro alumno.

El disponer de los elementos musicales tinta y la signografía braille en un mismo recurso desde el inicio del aprendizaje musical, posibilita la transición de forma paulatina al braille lineal.

Este material motiva al alumno ya que aprende conceptos a través de figuras tridimensionales que permiten el juego individual o en parejas, la composición musical, la creatividad...

Por todos estos motivos se favorece la inclusión del alumno ciego o deficiente visual tanto en su ámbito escolar como cultural.

Mª Dolores García Payà y Mª Josefa Poveda.

